iep Institut für Europäische Politik

ІЕД

Наукова стаття

Інтеграція України до ЄС: оцінка викликів для державних органів влади агропродовольчої галузі

Олег Нів'євський, Київська школа економіки

Липень, 2024

Зміст

3 Передумови та обґрунтування дослідження

4 Ключові структурні факти про сільське господарство в ЄС та Україні

5 Визначення інституційної основи: концепція продовольчої політики ЄС

5 Концепція продовольчої політики ЄС або Acquis у сфері сільського господарства

6 Спільна аграрна політика ЄС. Продовольча політика (англ. – CAP, Common Agricultural Policy)

8 Політика ЄС щодо навколишнього середовища, зміни клімату та біорізноманіття

11 Політика ЄС щодо безпеки харчових продуктів та інші

12 Інфраструктура для реалізації концепції продовольчої політики ЄС

12 Інфраструктура для впровадження Спільної аграрної політики (CAP)

12 Принципи впровадження та управління Спільною аграрною політикою (CAP)

13 Інтегрована система адміністрування та контролю (англ. – IACS, Integrated Administrative Control System)

15 Адміністративні витрати на заходи в рамках інтегрованої системи адміністративного контролю (IACS) і поза ними для національних та регіональних органів державної влади

17 Впровадження інших політик, пов'язаних із продовольчою системою ЄС

18 Кількісна оцінка загальної проблеми вступу для державних органів влади у сфері розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні

22 Висновки та рекомендації

23 Кінцеві примітки

28 Про автора

29 Подяка

Передумови та обґрунтування дослідження

Незважаючи на те, що Україна вже два роки захищається від повномасштабного вторгнення Росії, вона продовжує просувати свої європейські амбіції. Європейська Рада надала Україні статус кандидата в червні 2022 року і нарешті почала переговори про вступ у грудні 2023 року.[1] Аграрний сектор є одним із найбільш інтегрованих і регульованих секторів у ЄС. У день вступу країна-кандидат має реалізувати адміністративно складну та фінансово вимогливу Спільну аграрну політику (САР). Крім того, країна-кандидат повинна мати можливість впровадити солідні «Acquis у сфері сільського господарства» ЄС, які разом зі Спільною аграрною політикою (САР) включають регулювання ринків і стандарти у сферах практики ведення сільського господарства, захисту тварин і рослин, безпеки харчових продуктів, а також екології та добробуту тварин. Ці фактори означають, що підготовка України до вступу в ЄС потребуватиме значних додаткових державних інвестицій у компетентні органи та їхню спроможність імплементувати та забезпечити дотримання аграрного законодавства (Acquis) ЄС.

Обсяг і переваги інвестування в державні установи також є досить суттєвими та значущими для України в її нинішній ситуації. Сукупні збитки та втрати, яких зазнав український аграрний сектор із початку повномасштабного російського вторгнення, оцінюють у 80 мільярдів доларів, потреби на реконструкції та відновлення – у 57 мільярдів доларів.[2] Ці потреби у фінансуванні відновлення та реконструкції доповнюють регулярні щорічні потреби виробників аграрної продукції у фінансуванні основного та обігового капіталу, які історично становили 25 мільярдів доларів США на рік.[3] Це означає, що для допомоги Україні в мобілізації необхідних коштів для відновлення та реконструкції, незважаючи на значну та постійну підтримку з боку донорів, також потрібно буде сприяти й інвестиціям у приватний сектор, які є важливими не лише для реконструкції, але й для довгострокового розвитку сектору. З точки зору уряду, для України важливо використати обмежені державні та донорські ресурси і здійснити необхідні реформи (або уникнути шкідливих рішень) та інвестувати в інфраструктуру державних послуг, щоб сприяти залученню приватних інвестицій, які будуть стимулювати подальший розвиток та зростання. Левередж для державних інвестицій у надання загальних послуг може навіть досягати коефіцієнта 4 (на основі даних у порівняних країнах, таких як країни Балтії чи Польща), що можна порівняти з левериджем пільгового капіталу.[4] З іншого боку, ефективні державні установи зможуть максимізувати надходження й ефективність донорського фінансування і, таким чином, забезпечити подальше збільшення левериджу для приватних інвестицій.

Цей аналітичний документ описує аграрний інституційний ландшафт ЄС, включаючи необхідні структури впровадження Спільної аграрної політики (САР), а також інші інституції, необхідні для імплементації солідних Acquis у сфері сільського господарства ЄС. Далі це фінансово порівнюється з аграрним інституційним ландшафтом України, а інституційний розрив і розрив спроможності кількісно оцінюється у фінансовому вираженні, щоб потім обговорювати подальші політичні кроки.

Ключові структурні факти про сільське господарство в ЄС та Україні

Таблиця 1, наведена нижче, порівнює ключові економічні характеристики ЄС та України, щоб продемонструвати ширшу картину та порівняння на високому рівні. Аграрний сектор відіграє в Україні значно більшу економічну роль ніж у ЄС, з точки зору площі сільськогосподарських угідь, частки національного доходу та торгівлі. Як у ЄС, так і в Україні сектори переважно засновані на рослинництві, але зернові переважають в Україні значно більшою мірою. Ферми в ЄС також у середньому значно менші.

Таблиця 1. Основні показники для ЄС 27 та України у 2021 році

	ЄС	Україна		ЄС	Україна
Економічний контекст			**Аграрний сектор в економіці**		
ВВП (мільярдів доларів США за паритетом купівельної спроможності (ПКС)	21,901	588	Аграрний сектор у ВВП (%)	1.6	10.6
Населення (мільйонів)	447	44	Частка аграрного сектору в зайнятості населення (%)	3.8	14.7
Площі земель (тис. км^2)	3,996	579	Експорт агропродовольчої продукції (% загального експорту)	8.9	40.6
Сільськогосподарські землі (СЗ) (тис. га)	163,962	41 311	Імпорт агропродовольчої продукції (% загального імпорту)	5.9	9.5
Сільськогосподарські землі (СЗ), % від загальної площі землі	41	71	**Характеристика аграрного сектору**		
Густота населення (осіб/км^2)	106	75	Рослинництво в загальному обсязі виробництва сільськогосподарської продукції (%)	61	82
ВВП на душу населення (USD за ПКС)	48,900	14 220	Тваринництво в загальному обсязі виробництва сільськогосподарської продукції (%)	39	18
Торгівля у % від ВВП	15.5	33.9	Частка орних земель у сільськогосподарських землях (%)	58	80
			Середній розмір ферми (га)	37	514
			Кількість ферм		40,333

Джерело: власна презентація з використанням даних Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD) (2023); Нів'євський та ін. (2021); ЕС (2021)[5]

Визначення інституційної основи: концепція продовольчої політики ЄС

Концепція продовольчої політики ЄС або Acquis у сфері сільського господарства

Разом усі держави-члени ЄС утворюють єдиний ринок, правила якого регулюють, як товари та послуги виробляються та продаються на внутрішньому ринку та за участю третіх сторін, крім того, як країни-члени ЄС управляють своїм «спільним простором» і ресурсами. Продовольчі системи в ЄС формуються комплексною взаємодією різних політик ЄС і законодавчих актів, пов'язаних із підтримкою сільського господарства, ринковою інтеграцією та торгівлею, кліматом, навколишнім середовищем, безпекою харчових продуктів і громадським здоров'ям, які разом зі Спільною аграрною політикою ЄС (CAP) становлять **Acquis у сфері сільського господарства ЄС**. Ця різноманітна структура ще більше ускладнюється спільними компетенціями між Союзом та національними урядами.[6]

Додаткова чи, точніше, комплексна стратегія розвитку ЄС визначається його Європейською зеленою угодою (англ. - EGD, European Green Deal)[7], яка має на меті зробити Європу кліматично нейтральною, захистити її різноманітні природні середовища існування та трансформувати європейську економіку. Вона складається з низки пропозицій щодо широкого кола політик і секторів. Крім того, компоненти таких стратегій Європейської зеленої угоди (EGD), як стратегія «від ферми до виделки» (англ. – F2F, From Farm to Fork)[8] та стратегія біорізноманіття (англ. - Biodiversity Strategy),[9] прямо взаємодіють з аграрним сектором і розвитком сільської місцевості та містять шість цілей, які мають бути досягнуті до 2030 року:[10]

- зменшити на 50% загальне використання та ризик хімічних пестицидів і на 50% більш небезпечних пестицидів;
- мати принаймні 25% сільськогосподарських угідь ЄС під органічне землеробство та значне збільшення органічної аквакультури;
- зменшити продажі антимікробних препаратів для сільськогосподарських тварин і в аквакультурі на 50%;
- зменшити втрати поживних речовин щонайменше на 50%, не допускаючи погіршення родючості ґрунту; це дозволить скоротити використання добрив мінімум на 20%;
- повернути принаймні 10% сільськогосподарських угідь під площі з високим біорізноманіттям;
- досягти 100% доступу до широкосмугового Інтернету в сільській місцевості (до 2025 року).

Ці загальні концепції розвитку та цілі постійно відображаються в різноманітних законодавчих пропозиціях у різних сферах політики, включаючи Спільну аграрну політику ЄС (CAP), яка має відігравати більшу та ефективнішу роль у досягненні соціальної, економічної та екологічної стійкості в сільському господарстві та розвитку сільської місцевості. Однак незрозуміло, якою мірою стратегії Європейської зеленої угоди (EGD), такі як стратегія «від ферми до виделки» (F2F) та стратегії біорізноманіття (англ. - Biodiversity Strategy), будуть імплементовані або відображені в сільськогосподарському законодавстві (Acquis) ЄС. Потрібно зазначити існування різноманітних амбітних та важливих законодавчих пропозицій, спрямованих на реалізацію стратегій Європейської зеленої угоди («від ферми до виделки» (F2F) та біорізноманіття (Biodiversity Strategy), які врешті-решт не мали успіху, наприклад, Положення про стале використання пестицидів, Концепція сталого розвитку продуктів харчування,[11] або Закон про відновлення природи[12] (Natural Restoration Law).[13] З початком роботи нової Європейської Комісії восени 2024 року можуть з'явитися нові пріоритети та нові законодавчі пропозиції.

Спільна аграрна політика ЄС. Продовольча політика (англ. – CAP, Common Agricultural Policy)

Спільна аграрна політика (CAP) ЄС – це центральна політика, пов'язана з фермерством або первинним сільським господарством. Колись це була найбільша політика у фінансовому плані, частка Спільної аграрної політики (CAP) в бюджеті ЄС зменшилася з 65,5% у 1981 році до приблизно 23,5% у 2022 році.[14] В абсолютному вираженні загальна сума, виділена на Спільну аграрну політику (CAP), суттєво не змінилася за останні 20 років (із часу найбільшого розширення ЄС-25, див. Рис. 1); вона збільшилася з 51,3 мільярда євро у 2005 році до 55,4 мільярда євро у 2023 році. Це відображає неявне прагнення в ЄС зменшити фінансовий масштаб Спільної аграрної політики (CAP) (особливо до 2014 року) і реформувати його таким чином, щоб фермери менше покладалися на державну підтримку.[15] Структура та бюджет Спільної аграрної політики (CAP) значною мірою визначаються на рівні ЄС, хоча існують спільні компетенції щодо політичних заходів, впровадження та контролю Спільної аграрної політики (CAP).

У широкому розумінні Спільна аграрна політика (CAP) має дві основні складові або так званих «Стовпи», які фінансуються з двох різних фондів. Витрати на **перший «Стовп» Спільної аграрної політики (CAP)** фінансуються з Європейського сільськогосподарського гарантійного фонду (англ. – EAGF, European Agricultural Guarantee Fund) на політику ринку, торгівлі та доходів (Рис. 1). Це переважно надходження у формі прямих платежів, більшість із яких є відокремленими прямими платежами (67% витрат Спільної аграрної політики (CAP) у 2022 році – див. Рис. 1), сплачується на гектар відповідної землі незалежно від того, що виробляє фермер і чи взагалі він насправді щось виробляє. Система відокремлених прямих платежів, яка діє зараз, включає схему базових платежів (англ. – BPS, Basic Payment Scheme), яка застосовується до «старих» країн-членів, у той час як нові країни-члени, що приєдналися після 2003 року, використовують перехідний спрощений режим, відомий як схема єдиної плати за площу (англ. – SAPS, Single area payment scheme). Фермери мають дотримуватися вимог до управління аграрним підприємством (англ. – SMR, Statutory management requirement), викладених у законодавство ЄС, а також різних стандартів щодо належного сільськогосподарського та екологічного стану земель (англ. – GAEC, Standard for good agricultural and environmental condition of land)[16] (система, відома як **перехресна відповідність** у термінології Спільної аграрної політики (CAP) до 2023 року або **умовність** після 2023 року). Додаткові

екологічні умови були закладені в екологічні платежі на гектар (Рис. 1; у термінології Спільної аграрної політики (CAP) після 2023 року вони називаються екосхемами). І перехресна відповідність, і екологізація залишають багато деталей розробки та впровадження на розсуд окремих країн-членів ЄС.[17] Інші погектарні платежі (крім схем базових платежів (BPS) і схем єдиної плати за площу (SAPS) – це перерозподільні виплати на підтримку малих і середніх фермерських господарств, виплати молодим фермерам і виплати за території з природними обмеженнями.

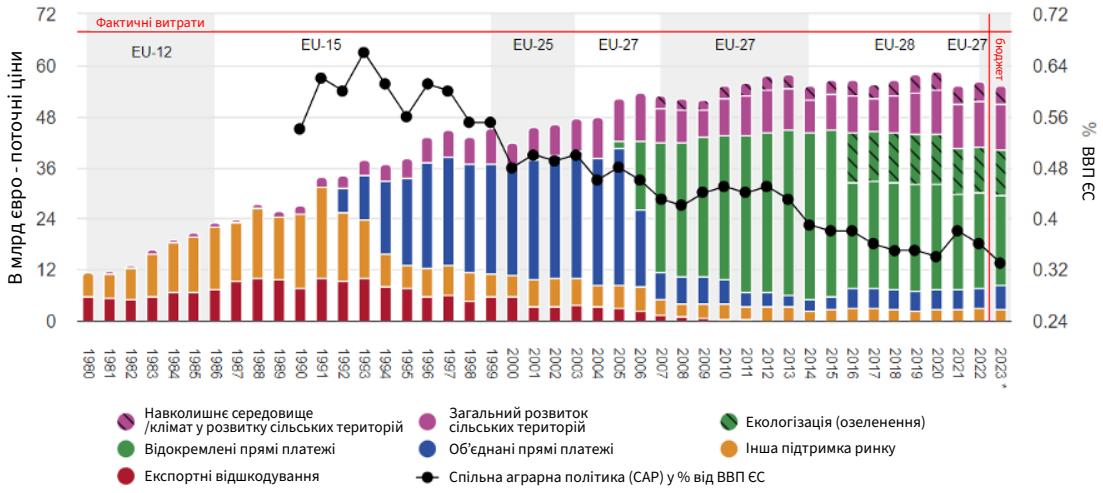
Другий «Стовп» Спільної аграрної політики (CAP) включає структурну політику або політику розвитку сільської місцевості, яка фінансується з Європейського сільськогосподарського фонду розвитку сільської місцевості (англ. – EAFRD, the European Agricultural Fund for Rural Development) і сприяє програмам розвитку сільської місцевості країн-членів. У 2022 році фінансування ЄС у загальних державних видатках на програми розвитку сільської місцевості в країнах-членах становило близько 70%, а решту фінансували самі країни-члени,[18] Характер і склад цих політик є більш різноманітними ніж політики першого «Стовпа» і значно відрізняються між країнами-членами. Загалом політика другого «Стовпа» спрямована на модернізацію аграрного сектору, сприяння розвитку бізнесу в сільській місцевості та агро-екологічні-кліматичні схеми, які компенсують фермерам впровадження більш екологічних та кліматичних практик, що виходять за рамки мінімальних стандартів, необхідних у рамках перехресної відповідності.[19]

Нова Спільна аграрна політика (CAP) 2023–2027 набула чинності в січні 2023 року. Ключовою особливістю нової Спільної аграрної політики (CAP) є нова модель надання послуг з більш гнучким впровадженням країнами-членами. Спільна аграрна політика (CAP) 2023–2027 побудована навколо десяти конкретних цілей,[20] які є основою для країн-членів ЄС у розробці своїх стратегічних планів Спільної аграрної політики (англ. - CSP, CAP Strategic Plans).

У період із серпня по грудень 2022 р. були переглянуті та офіційно затверджені 28 стратегічних планів Спільної аграрної політики (CSPs)[21] країн-членів, після двосторонніх консультацій між Європейською Комісією та кожною країною-членом. Стратегічні плани Спільної аграрної політики (CSPs) включають заходи в рамках двох «Стовпів» Спільної аграрної політики (CAP) та передбачають виділення 32% (близько 98 млрд євро або 103 млрд дол. США) загального державного фінансування Спільної аграрної політики (CAP) для забезпечення конкретних екологічних переваг для клімату, води, ґрунту, повітря, біорізноманіття та добробуту тварин.[22]

Спрощуючи складність Спільної аграрної політики (CAP), яка описана вище, Емерсон підрахував, що сільськогосподарські надходження України з бюджету ЄС сягнуть 10,4 мільярда євро у 2022 році.[23] Це важливий виклик для обох сторін, з точки зору фінансових ресурсів, а також з точки зору впровадження та управлінського потенціалу. Для бюджету Спільної аграрної політики ЄС (CAP) приєднання України передбачає збільшення бюджету на понад 18,4%. З іншого боку, щорічні державні витрати України на аграрний сектор трохи перевищили 550 мільйонів євро в довоєнний період 2019–2021 роках,[24] тому величезне збільшення до щорічних (гіпотетичних) 10,4 мільярдів євро означало б суттєвий виклик у реалізації та контролі для України.

Рис. 1 Еволюція витрат Спільної аграрної політики ЄС (CAP)

Джерело: Європейська Комісія, витрати Спільної аграрної політики (CAP)[25]

Політика ЄС щодо навколишнього середовища, зміни клімату та біорізноманіття

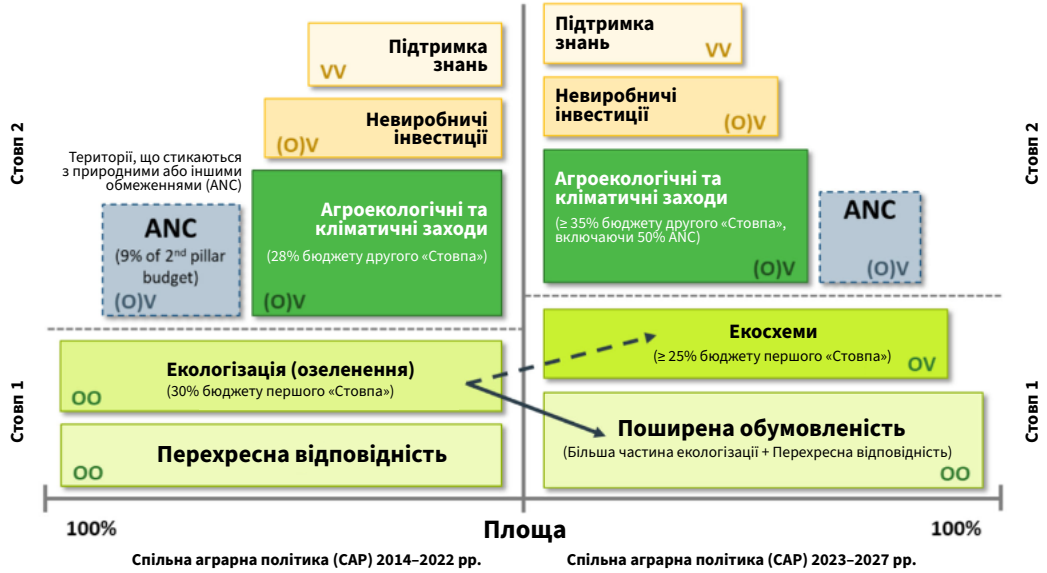
Політика ЄС щодо навколишнього середовища та зміни клімату є ще однією сферою політики, яка розвивається, стає все більш вимогливою та дедалі більше впливає на сільське господарство та сільськогосподарські практики.[26] Ця сфера політики є складною і включає Європейський закон про клімат, нову Стратегію адаптації та зміни клімату та Європейську платформу адаптації до змін клімату.[27] Зокрема, щодо сільського господарства та сільських територій екологічна та кліматична політика ЄС захищає якість води в Європі, запобігаючи забрудненню ґрунтових і поверхневих вод нітратами з сільськогосподарських джерел, сприяє використанню належної практики ведення сільського господарства для зменшення ризиків і наслідків використання пестицидів, забезпечує збереження конкретних середовищ існування, важливих для видів тварин та рослин, які є рідкісними або такими, що перебувають під загрозою зникнення, або є важливими самі по собі; покращує управління питаннями якості та кількості води за допомогою комплексного підходу до управління річковим басейном та обмежує викиди забруднювачів повітря.[28] Європейська зелена угода (EGD) ставить перед Європою амбітну мету стати першим кліматично нейтральним континентом до 2050 року та визначає, як цього досягти. Стратегія «від ферми до виделки» (F2F) та стратегія біорізноманіття є важливими складовими частинами Європейської зеленої угоди (EGD), які безпосередньо взаємодіють із продовольчими системами, аграрним сектором та сільськими районами.

Оскільки переговори щодо нової Спільної аграрної політики (CAP) 2023–27 розпочалися до запуску Європейської зеленої угоди (EGD), Спільної аграрної політики (CAP), ця політика тепер включає екологію, клімат і біорізноманіття в **Зелену** архітектуру,[29] що складається з трьох інструментів: посилена обумовленість, екосхеми і агроекологічні і кліматичні заходи (англ. - AECM, Agri-Environment and Climate Measures). Ці заходи дозволяють країнам-членам дотримуватися «зелених» цілей Спільної аграрної політики (CAP) і, певною мірою, реалізувати цілі стратегії «від ферми до виделки» (F2F) та стратегії

біорізноманіття.[30] Рис. 2 демонструє Зелену архітектуру Спільної аграрної політики (CAP), а додатково відтінками зеленого (темно-зелений, зеленувато-жовтий і світло-зелений) на ній підкреслено, як **Біорізноманіття** відображено в різних показниках. Отже, Рис. 2 демонструє, що біорізноманіття є навіть більш важливим у Спільній аграрній політиці (CAP), оскільки значна частка екологічних і кліматичних заходів обох компонентів пов'язана з цілями біорізноманіття.[31]

Заходи Поширеної обумовленості поєднують вимоги перехресної відповідності (вимоги до управління аграрним підприємством (SMR) та стандарти щодо належного сільськогосподарського та екологічного стану земель (GAEC)) разом із трьома заходами Спільної аграрної політики (CAP) з екологізації на 2014–2020 рр.,[32] а також нові екосхеми першого «Стовпа». Перехресна відповідність вимагає від фермерів дотримання основних правил для отримання прямої фінансової підтримки згідно з першим «Стовпом» зі штрафними санкціями у випадках їх недотримання. Законодавчі вимоги перехресної відповідності до управління (вимоги до управління аграрним підприємством (SMR)) включають кілька нормативних актів і директив ЄС, наприклад, щодо добробуту тварин, використання гормонів і нітратів, збереження диких птахів і природних середовищ існування, дикої фауни і флори. Стандарти щодо належного сільськогосподарського та екологічного стану земель (GAEC) встановлюються на рівні країн-членів у рамках, передбачених законодавством ЄС, і включають стандарти, призначені для запобігання ерозії ґрунту, підтримки органічної речовини та структури ґрунту, захисту біорізноманіття та забезпечення збереження особливостей ландшафту та захисту й керування водою. **Екосхеми** спрямовані на захист клімату, навколишнього середовища та добробуту тварин і винагороджують фермерів, які господарюють на землі, бережливо ставлячись до природи та клімату. Норми Спільної аграрної політики (CAP) вимагають, щоб кожна екосхема охоплювала принаймні дві сфери діяльності стосовно клімату (пом'якшення та адаптацію), навколишнього середовища (захист або покращення якості води, зменшення тиску на водні ресурси, запобігання деградації ґрунту, відновлення ґрунту, поліпшення родючості ґрунту та управління живленням, захист біорізноманіття, збереження, відновлення середовищ існування або видів, а також скорочення або стале використання пестицидів), добробут тварин і стійкість до антимікробних препаратів. Агроекологічні і кліматичні заходи, екосхеми й агроекологічні та кліматичні заходи (AECM) мають багато спільного з екосхемами, але вони належать до інструментів другого «Стовпа» і, таким чином, співфінансуються національними та регіональними органами влади.[33]

Рис. 2 Зелена архітектура Спільної аграрної політики (CAP) та інструменти, які стосуються біорізноманіття

Джерело: Pe'er et al. (2022).[34] Примітка. Ширина прямокутника (вісь x) відображає відносний розмір сфери, на яку впливають заходи (не в масштабі). Насиченість зеленого кольору відображає потенційну ефективність для біорізноманіття. З повідомлення Європейської Комісії про нову Спільну аграрну політику (CAP), ми можемо зазначити, що три інструменти «Зеленої архітектури» (обумовленість, екосхеми й агроекологічні та кліматичні заходи (AECM) охоплюють лише «пов'язані зі сферою» платежі Спільної аграрної політики (CAP). Інші її інструменти, які також є доречними для досягнення екологічних цілей, узагальнені тут у трьох блоках: території, що стикаються з природними або іншими обмеженнями (англ. – ANC, Areas facing natural or other constraints), невиробничі інвестиції та інструменти підтримки знань. ANC = території, що стикаються з природними або іншими обмеженнями. OO = впровадження обов'язкове для країн-членів, обов'язкове для фермерів. OV = впровадження обов'язкове для країн-членів, добровільне для фермерів. VV: впровадження є добровільним для країн-членів, добровільним для фермерів. (O)V = країни-члени мають забезпечити мінімальне впровадження протягом кількох заходів, добровільне для фермерів. Агроекологічні й кліматичні заходи (AECM) також включають виплати за органічне землеробство та підтримку мережі Натура 2000 (англ. – Natura 2000), а в Спільній аграрній політиці (CAP) після 2023 року – невиробничі інвестиції. Частки витрат на агроекологічні й кліматичні заходи (AECM) у Спільній аграрній політиці (CAP) після 2023 року (30%/35%) стосуються всіх заходів.

Політика ЄС щодо безпеки харчових продуктів та інші сфери

Сфера політики безпеки харчових продуктів ЄС спрямована на захист споживачів, гарантуючи безперебійну роботу Єдиного ринку та охоплюючи весь харчовий ланцюг «від ферми до виделки». Заходи ЄС щодо гігієни харчових продуктів, здоров'я та добробут тварин і здоров'я рослин встановлюються на рівні ЄС, щоб забезпечити вільну торгівлю між країнами-членами в межах Єдиного ринку та уникнути поширення хвороб, у тому числі через імпорт сільськогосподарської продукції з третіх країн. У цьому ж ключі ЄС встановлює харчові стандарти для захисту здоров'я людини, а також вимоги до маркування та сертифікації для полегшення інформування споживачів. За допомогою умовності Спільна аграрна політика (CAP) (раніше відомої як перехресна відповідність) спонукає фермерів дотримуватись високих стандартів ЄС щодо охорони здоров'я та добробуту населення, рослин і тварин. Усі фермери, незалежно від того, отримують вони підтримку Спільної аграрної політики (CAP) чи ні, мають дотримуватись вимог до управління аграрним підприємством (SMR). Ці вимоги містять правила ЄС щодо громадського здоров'я, здоров'я тварин і рослин, добробуту тварин і навколишнього середовища.

Інші сфери політики ЄС для харчових систем включають політику торгівлі, конкуренції, згуртованості та цифровізації.[35] ЄС є найбільшим єдиним ринком у світі з повною вільною торгівлею та конкуренцією (включно з агропродовольчою продукцією) у всіх країнах-членах. Торгівельна політика є виключною компетенцією ЄС, а не спільною компетенцією національних урядів країн-членів. Загалом торговельна політика ЄС усе ще захищає агропродовольчу продукцію більше ніж інші товари та послуги: наприклад, у 2021 році простий середній показник нації найбільшого сприяння (англ. – MFN, Most Favored Nation) для сільськогосподарських товарів становив 11,7% порівняно з 4,1% у випадку несільськогосподарських товарів.[36]

Європейський Союз відіграє визначальну роль у **політиці конкуренції та згуртованості** на Єдиному ринку. В агропродовольчому секторі політика конкуренції намагається покращити становище як фермерів, так і малого та середнього бізнесу в ланцюгу постачання харчових продуктів шляхом заборони 16-ти недобросовісних торгових практик. Політика згуртованості також є дуже перспективною, оскільки багато регіонів, що відстають, мають великий аграрний сектор.[37]

Політика системи сільськогосподарських знань та інновацій (англ. - AKIS, Agricultural Knowledge and Innovation System). Стратегія «від ферми до виделки» визначає дослідження та інновації як ключ до прискорення переходу до стійких, здорових та інклюзивних систем харчування в ЄС. Метою системи сільськогосподарських знань та інновацій (AKIS) є кращий зв'язок сільськогосподарської практики та науки, а також сприяння генеруванню знань, обміну та інноваціям. Фермери як центральний елемент цієї системи є ключовими для сприяння модернізації, інноваціям і потокам знань в аграрному секторі. Проте система сільськогосподарських знань та інновацій (AKIS) Європейського Союзу є складною, оскільки вона складається з 27-ми таких національних систем і їхніх регіональних систем сільськогосподарських знань та інновацій (AKIS), із суб'єктами та ініціативами, що діють на рівні ЄС. Кожна країна-член ЄС розробила окрему систему сільськогосподарських знань та інновацій (AKIS), яка відповідає її конкретній ситуації, учасникам і потребам і яка, крім того, включена в національне законодавство, інституції та культуру. Наразі національні системи сільськогосподарських знань та інновацій (AKIS) у Європейському Союзі значно відрізняються одна від одної, наприклад, з точки зору фрагментації та потужності (вкладених бюджетів), а також за кількістю учасників, типом установ, рівнями та системами управління, типами фінансування та характеристиками вітчизняного фермерського сектору.

Інфраструктура для реалізації концепції продовольчої політики ЄС

Інфраструктура для впровадження Спільної аграрної політики (CAP)

Принципи впровадження та управління Спільною аграрною політикою (CAP)

З практичних і юридичних міркувань більша частина поточної реалізації аграрної політики ЄС виконується національними адміністраціями країн-членів. Це забезпечує гнучкість у пристосуванні безлічі інституційних механізмів у країнах-членах до відповідного різноманіття конкретних політичних та адміністративних структур для планування та впровадження заходів Спільної аграрної політики (CAP) на національному рівні.[38] Фінансові програми ЄС встановлюють обмеження на витрати ЄС протягом семирічного періоду, а щорічні технічні коригування фінансових програм вносяться з урахуванням інфляції та економічного зростання. Відповідно до спільного управління бюджетом завдання фактичного розподілу коштів ЄС делегується Комісією країнам-членам, які самі наймають близько 100 національних або регіональних **платіжних агентств**. Ці агентства повинні бути акредитовані Комісією.[39] Перш ніж вони зможуть виплачувати кошти заявникам (наприклад, робити прямі виплати), вони повинні визначити, чи ці заявники справді відповідають вимогам, застосувавши перевірки, визначені у відповідних положеннях Спільної аграрної політики (CAP). Для більшості видатків у рамках Європейського сільськогосподарського гарантійного фонду (EAGF) і приблизно половини видатків у рамках Європейського сільськогосподарського фонду розвитку сільської місцевості (EAFRD) застосовуються система перевірок **Інтегрована система адміністрування та контролю**, (англ. – IACS, Integrated Administration and Control System), яка охоплює близько 94% витрат у першому «Стовпі» і приблизно 50% витрат у другому. Для того, щоб контролювати розподіл прямих виплат фермери ідентифікуються в детальній електронній базі даних інтегрованої системи адміністративного контролю (IACS), яка містить інформацію про розміри їхніх господарств, попередні заявки та отримання допомоги. Заявки на прямі виплати підлягають адміністративним перевіркам правдоподібності та узгодженості, а також виїзним перевіркам на основі випадкової вибірки або аналізу ризиків. Наприклад, виїзні перевірки можуть включати відвідування ферми для підрахунку поголів'я тварин, щодо яких подано заявку на допомогу, або щоб перевірити, чи веде фермер відповідну документацію щодо діяльності, пов'язаної з умовностями (перехресна відповідність). Щонайменше 1% фермерів проходять перевірку на умовність щороку;[40] вони також можуть включати дистанційне зондування з використанням супутникових або аерофотознімків для вимірювання розміру землі, щодо якої вони претендують на платежі.

Комісія відшкодовує країнам-членам платежі, які вони здійснюють бенефіціарам. Відшкодування підлягають корегуванню, якщо наступні аудити виявлять будь-які порушення. Незалежні сертифікаційні агентства проводять щорічні перевірки, щоб переконатися, що національні та регіональні агенції з виплати коштів надають повну та точну звітність про свої витрати та контроль діяльності, і якщо буде встановлено, що все в порядку, ці агенції нарешті рекомендують Комісії надати дозвіл на рішення щодо виді-

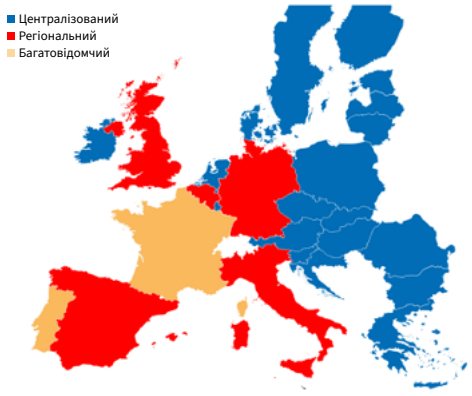
лення коштів. Також проводяться багаторічні перевірки «підтвердження відповідності», щоб переконатися, що виплата відбулася відповідно до правил ЄС.

Інтегрована система адміністративного контролю (IACS)

Відповідно до норм ЄС[41] управління та контроль більшості видатків Спільної аграрної політики (CAP) країн-членів повинні здійснюватися за допомогою інтегрованої системи адміністративного контролю (IACS), яка складається з баз даних холдингів, заявок, землі та прав на виплати. Країни-члени працюють із системою IACS, щоб гарантувати правильність здійснення платежів, запобігання порушенням і (за необхідності) належне подальше спостереження, а також оплату несвоєчасно сплачених платежів. Нездатність належним чином запровадити необхідні ключові та допоміжні засоби контролю може призвести до застосування ЄС фінансових коригувань для стягнення сум, які вважаються такими, що становлять ризик для фонду. У 2022 фінансовому році інтегрована система адміністративного контролю (IACS) покрила 79,7% загальних витрат Спільної аграрної політики (CAP).[42] Інші частини цих коштів розподіляються на **заходи, що не входять до системи IACS** (наприклад, ринкові заходи, заходи розвитку сільських територій, що не входять до системи IACS).

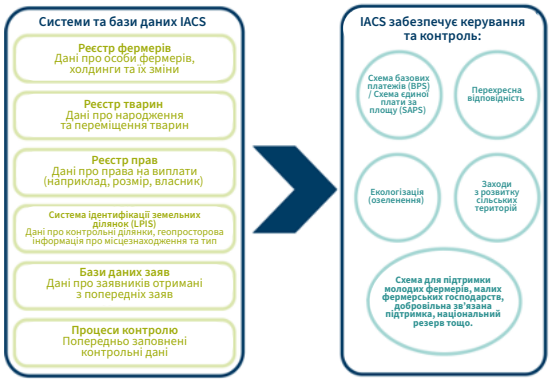
Вартість і складність впровадження інтегрованої системи адміністративного контролю (IACS) різняться між країнами-членами, і законодавча база ЄС дозволяє країнам-членам обрати власний підхід для впровадження цієї системи, який найкраще відповідає їхнім потребам. Зазвичай існує три підходи до впровадження інтегрованої системи адміністративного контролю (IACS): централізований, регіональний та багатовідомчий.[43] Рис. 3 демонструє, що всі нові країни-члени ЄС (колишні країни радянського блоку) дотримуються централізованого підходу, і, швидше за все, Україна також дотримуватиметься цього підходу. Він передбачає, що одне центральне агентство керує та адмініструє всі бази даних і процеси цієї системи.

Рис. 3 Підхід до впровадження інтегрованої система адміністративного контролю (IACS)

Джерело: Ecorys (2019)

Рис. 4 Інтегрована система адміністративного контролю (IACS) та її основні компоненти

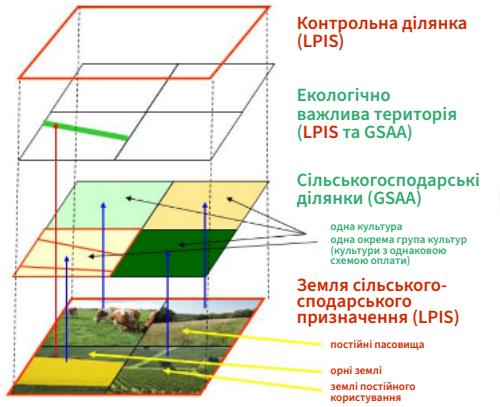
Джерело: Ecorys (2019)

Рис. 5 Різні типи контрольних ділянок

	Сільськогосподарські ділянки (Одна культура)	Фермерський блок	Фізичний блок	Кадастрова ділянка
Приклад				
Основні характеристики	Одна окрема група культур; один фермер; річний життєвий цикл.	Одна або декілька груп культур; один фермер; багаторічний життєвий цикл.	Одна або декілька груп культур; один або декілька фермерів; довготривалий.	Не завжди відповідають сільським зразкам; один або декілька фермерів; життєвий цикл об'єкта в базі даних в залежності від прав власності
Джерело	Заяви фермерів	Заяви фермерів	Адміністративна класифікація	Кадастр, земельний реєстр та заяви фермерів

Джерело: Ecorys (2019)

Рис. 6 Компоненти системи IACS: Система ідентифікації земельних ділянок (LPIS) проти Додатку геопросторової допомоги (GSA) (A)

Джерело: El Aydam (2022)

Інтегрована система адміністративного контролю (IACS) складається з кількох цифрових і взаємопов'язаних реєстрів і баз даних,[44] зокрема:

- **Реєстр фермерів**. Реєстр фермерів – це єдина система для реєстрації особи кожного фермера, який подає заявку на отримання допомоги, яка призначається через інтегровану систему адміністративного контролю (IACS). Він охоплює бенефіціарів, визначених як «Активні фермери», які подають заявки на базові виплати та інші відповідні схеми допомоги. Система повинна однозначно ідентифікувати кожен холдинг і застосовувати відповідні засоби контролю над бізнес-структурами, злиттями, поділами та змінами, щоб гарантувати відсутність штучних структур для отримання неналежних вигод від схем ЄС.
- **Реєстр тварин**. Ідентифікація та реєстрація тварин (народження та переміщення).
- **Реєстр прав**. Реєстр прав на виплати – це база даних, яка однозначно ідентифікує кожне право на виплату, її розмір, час її початку чи припинення, а також того, хто ним володіє чи надає в оренду.
- **Бази даних заяв і процеси контролю**. База даних заяв – це інтегрована база даних для запису даних кожного заявника з їхніх заявок на допомогу, ця база охоплює принаймні попередні 10 років.
- **Система ідентифікації земельних ділянок**. Система ідентифікації земельних ділянок (англ. – LPIS, Land Parcel Identification System) – це географічна інформаційна система, яка дозволяє інтегрованій системі адміністративного контролю (IACS) визначати, відображати та просторово інтегрувати свої установчі дані. В основі процесу подачі заявок знаходяться контрольні ділянки, «однозначно визначені та географічно відмежовані сільськогосподарські території», які служать просторовим вмістилищем для розподілу та ідентифікації сільськогосподарських ділянок. Система ідентифікації земельних ділянок (LPIS) містить контрольні ділянки, для яких країни-члени повинні забезпечити правильну кількісну оцінку максимальних прийнятних територій, а також перевірити, чи всі заявлені для схем системи (IACS) сільськогосподарські ділянки

належним чином визначені в межах контрольних ділянок. Система ідентифікації земельних ділянок (LPIS) також має включати дані або рівні, які підтримують ряд перевірок на відповідність, а також можуть використовуватися для допомоги в контролі перехресної відповідності. Система ідентифікації земельних ділянок (LPIS) забезпечується за допомогою повітряних або супутникових ортофотознімків (зображень), національних картографічних систем, підтверджених повідомлень фермерів і результатів виїзних перевірок.

- **Система моніторингу території (англ. – AMS, Area Monitoring System)**. Система моніторингу території (AMS) є новим обов'язковим елементом із 2022 року. Це процедура регулярного та систематичного спостереження, відстеження та оцінки сільськогосподарської діяльності та практики на сільськогосподарських угіддях за допомогою Copernicus Sentinel або еквівалентних супутникових даних.

- **Додаток геопросторової допомоги (англ. – GSAA, Geo-spatial aid application)** – це система, яка дозволяє бенефіціарам візуально вказувати території, для яких вони подають заявку на допомогу, яка, де це можливо, також інтегрує систему подання заявок на тварин. Країни-члени ЄС можуть налаштувати автоматичну систему подання заявок за допомогою Додатку геопросторової допомоги (GSAA) та системи подачі заявок на тварин. Починаючи з 2018 року, усі заявки на допомогу подаються через Додаток GSAA. Вони повинні містити попередньо заповнену геопросторову інформацію, яку можна змінювати, включаючи розташування та розмір екологічно важливої території (англ. – EFA, ecological focus area). Як описано раніше, для цілей адміністративних перевірок система ідентифікації земельних ділянок (LPIS) має включати дані або рівні, що дозволяють проводити низку перевірок відповідності.

Щоб покращити доступність даних системи IACS, Генеральний директорат Європейської Комісії з питань сільського господарства та розвитку сільської місцевості (англ. – EC DG AGRI, European Commission's Directorate-General for Agriculture and Rural Development) у співпраці з Генеральним директоратом Об'єднаного дослідницького центру Європейської Комісії (англ. – EC DG JRC, The European Commission's Directorate-General Joint Research Center) запровадив процес обміну даними системи IACS, який мають запровадити країни-члени. Завдяки базовій Директиві INSPIRE та її інфраструктурі тепер стають доступними мільйони даних про земельні ділянки. Ці дані можуть бути використані надалі у сферах, пов'язаних із кліматом, навколишнім середовищем і ґрунтом, а також для надання додаткової інформації разом із даними точного землеробства. Однак на сьогоднішній день не існує унікальної придатної для використання платформи, що надає дані інтегрованої системи адміністративного контролю (IACS) для всього ЄС, щоб покращити доступність даних або уможливити подальше їх повторне використання.

Адміністративні витрати на заходи в рамках інтегрованої системи адміністративного контролю (IACS) та поза ними для національних і регіональних органів державної влади

Детальне дослідження компанії Ecorys за 2019 рік розглядає адміністративні витрати національних органів державної влади (органів управління та платіжних агентств). Загальні річні адміністративні витрати на інтегровану систему адміністративного контролю (IACS) для національних і регіональних компетентних органів оцінюються в діапазоні від 1,7 до 1,9 мільярда євро, або 3,0%–3,3% від загального бюджету Спільної аграрної політики (CAP), або 3,5%–3,9% бюджету Спільної аграрної політики (CAP) керується через систему IACS. Також виявляється, що другий «Стовп» або заходи з розвитку сільських територій є більш вимогливими, з точки зору впровадження або

адміністративних витрат, ніж заходи першого «Стовпа». У 2012 році Ферманн і Граєвські підрахували (хоча на основі даних федеральних земель Німеччини та даних 2005 року), що в середньому витрати на реалізацію програм розвитку сільських територій становлять 10% державних витрат.[45] Витрати на реалізацію окремих заходів коливаються від менш ніж 1% до понад 80%, і, на жаль, важко чітко розрізнити заходи розвитку сільських територій у рамках інтегрованої системи адміністративного контролю (IACS) та поза нею, з точки зору витрат на їх впровадження, використовуючи аналіз Ферманн та Граєвські.

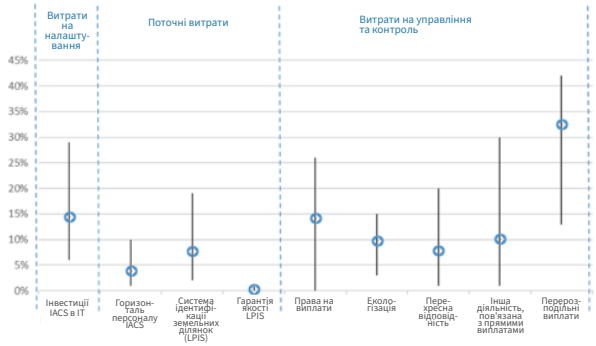
З іншого боку, середні річні витрати на адміністрування системи IACS на країну становили близько 65 мільйонів євро або 10,47 євро на гектар сільськогосподарської землі. По всьому ЄС річна вартість системи IACS коливається від 2 до 208 євро на гектар, що вказує на значні відмінності між країнами-членами. Так само, середньорічні витрати інтегрованої системи адміністративного контролю (IACS) на один агрохолдинг оцінюється в 168,61 євро. Однак існують значні відмінності між країнами-членами: середня річна вартість системи IACS для одного агрохолдинга коливається від 18 до 4000 євро. Зокрема, дані показують великі відмінності між меншими та більшими країнами-членами з непропорційно високою вартістю для менших країн-членів. Адміністративні завдання, пов'язані з інтегрованою системою адміністративного контролю (IACS), є більш обтяжливими для менших країн-членів, які не отримують переваг від економії за рахунок масштабу. Наприклад, усім країнам-членам необхідно впровадити IT-інфраструктуру системи IACS, але, хоча абсолютна вартість IT-інфраструктури системи IACS вища для великих країн-членів, вартість на одного бенефіціара нижча.

Рис. 7 Компоненти витрат, пов'язаних з інтегрованою системою адміністративного контролю (IACS), які несуть національні адміністрації

Джерело: Ecorys (2019)

Рис. 8 Розподіл компонентів витрат, пов'язаних із інтегрованою системою адміністративного контролю (IACS), які несуть національні адміністрації

Джерело: Ecorys (2019)

Ecorys визначає три основні типи витрат для національних адміністрацій: витрати на налаштування, поточні витрати та витрати на управління та контроль. Загальні річні витрати, спрямовані на управління та контроль заявок, отриманих через різні схеми, за оцінками, складають найбільшу частку загальних витрат, пов'язаних з інтегрованою системою адміністративного контролю (IACS) (74%), далі йдуть витрати на налаштування (14%) та поточні витрати (12%).

Витрати на налаштування представляють річну вартість від загальної суми витрат на IT-системи для інтегрованої системи адміністративного контролю (IACS) після реформи Спільної аграрної політики (CAP) 2013. На відміну від інших категорій витрат, кількісна оцінка витрат на налаштування відображає загальну суму витрат у періоді програмування, поділену на кількість років із початку періоду програмування. Основні компоненти витрат включають: робочий час IT-персоналу, придбання продуктів і послуг, пов'язаних зі створенням усієї необхідної інфраструктури (обладнання), програм (програмне забезпечення) та інші витрати, пов'язані з IT для роботи системи IACS. Витрати на налаштування зазвичай становлять одноразову інвестицію в IT, яка часто передається стороннім підрядникам. Потреба в розробці нових IT-систем або в оновленні існуючих систем часто виникає через прийняття нових схем, інтеграцію нових інструментів та електронних рішень (наприклад, Додаток геопросторової інформації (GSAA) або модифікації схем чи процесів. Проте зміни в налаштуваннях інтегрованої системи адміністративного контролю (IACS) також можуть бути ініційовані країнами-членами з метою покращення ефективності, зручності використання тощо.

Поточні витрати являють собою загальну річну суму витрат на функціонування інтегрованої системи адміністративного контролю (IACS). До них входять робочий час персоналу, придбання продуктів і послуг, пов'язаних із обслуговуванням системи, моніторингом і звітністю, оцінкою, а також витрати, пов'язані з Системою ідентифікації земельних ділянок (LPIS).

Витрати на управління та контроль представляють загальні витрати на управління всіма конкретними схемами та заходами на основі інтегрованої системи адміністративного контролю (IACS) (за винятком загального управління системою IACS), прямо чи опосередковано пов'язаними з проведенням контролю. Сюди входять відпрацьовані години та придбання продуктів і послуг, пов'язаних із повсякденною діяльністю управління всіма конкретними схемами, такими як нарахування та проведення платежів, обробка та відбір заявок, а також організація та проведення перевірок.

Наведені вище орієнтовні та відносні витрати інтегрованої системи адміністративного контролю (IACS) дозволяють оцінити, скільки коштувала б ця система для України. Використовуючи індикативні витрати на гектар, ми отримуємо загальну суму 432 мільйони євро адміністративних витрат інтегрованої системи адміністративного контролю (IACS) для України. Адміністративні витрати інтегрованої системи адміністративного контролю (IACS) складають 3,0%–3,3% від загального бюджету Спільної аграрної політика (CAP). Якщо гіпотетичний річний бюджет Спільної аграрної політики (CAP) для України досягне 10,4 млрд євро,[46] тоді орієнтовні річні адміністративні витрати інтегрованої системи адміністративного контролю (IACS) становитимуть 328 мільйонів євро.

Впровадження інших політик, пов'язаних із продовольчою системою ЄС

Компетентні органи держав-членів ЄС організовують системи офіційного контролю на своїй території, щоб переконатися, що оператори дотримуються **правил безпеки харчових продуктів** у всьому ланцюзі постачання, які охоплюють безпеку та якість харчових продуктів і кормів, здоров'я рослин, здоров'я та добробут тварин. Вони також охоплюють контроль імпорту тварин і товарів, що надходять до ЄС із третіх країн. Роль ЄС полягає в забезпеченні ефективності систем контролю на національному рівні.[47] Це означає, що інфраструктура контролю безпеки харчових продуктів у ЄС має кілька рівнів,[48] і його імплементація та виконання значно відрізняються між країнами-членами.[49] Наприклад, у Румунії п'ять компетентних органів несуть відповідальність

за системи контролю безпеки харчових продуктів, здоров'я тварин, добробут тварин і здоров'я рослин: Національне санітарно-ветеринарне управління та управління безпеки харчових продуктів (англ. – NSVFSA, National Sanitary Veterinary and Food Safety Authority), Міністерство охорони здоров'я (англ. – MH, Ministry of Health), Національне управління із захисту прав споживачів (англ. – NACP, National Authority for Consumer Protection), Міністерство сільського господарства та сільського розвитку (англ. – MARD, Ministry of Agriculture and Rural Development) і Міністерство навколишнього середовища (англ. – ME, Ministry of Environment), яке відповідає за генетично модифіковані організми.[50] У Польщі Міністерство сільського господарства та сільського розвитку та Міністерство охорони здоров'я є двома центральними органами влади в цій сфері політики.[51]

Глибший аналіз того, як організовані ці різні системи, виходить за рамки цієї статті, яка використовує дуже спрощений економічний підхід, щоб надати кількісну ширшу картину дефіциту спроможності українських органів державної влади. Складність цього застосування була продемонстрована різними дослідницькими проєктами, наприклад, щодо кількісного визначення адміністративного навантаження політики, які зазвичай включають великі групи експертів із різних галузей.[52] Замовлення таких детальних досліджень може бути корисним у майбутньому для раціоналізації реальних потреб України щодо фінансових та інших ресурсів, необхідних для державного сектору до вступу до ЄС.

Кількісна оцінка загальної проблеми вступу для державних органів влади у сфері розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні

Індикатор як перший крок підтримки виробників Організації економічного співробітництва та розвитку (PSE OECD)[53] дозволяє кількісно визначити та порівняти заходи підтримки сільськогосподарської політики, їхню структуру та обсяги фінансування в країнах-членах, включаючи державні служби та установи, що підтримують сільське господарство, наприклад, через консультації та адміністрування. Структура індикатора підтримки виробників Організації економічного співробітництва та розвитку (PSE OECD) об'єднує різні заходи в сільському господарстві в індикатори підтримки виробників (англ. - PSE, Producer Support Estimate), підтримки споживачів (англ. – CSE, Consumer Support Estimate,), підтримки сектору загального забезпечення функціонування агросектору (англ. – GSSE, General Service Support Estimate) та індикатор загальної підтримки агросектору (англ. – TSE, Total Support Estimate,), який є сумою PSE, CSE і GSSE. Індикатор підтримки виробників (PSE) вимірює всі трансфери сільськогосподарським виробникам окремо, які можуть нараховуватися в результаті ринкових чи торгових заходів, або бюджетні трансфери. Індикатор підтримки сектору загального забезпечення функціонування агросектору (GSSE), який є основною темою цієї статті, вимірює витрати, які приносять користь первинному аграрному сектору в цілому. Конкретні категорії підтримки сектору загального забезпечення функціонування агросектору (англ. – GSS, General support services) наведені нижче в Таблиці 2. Важливо те, що однакова методологія кількісного аналізу показників підтримки дозволяє проводити порівняння в різних країнах.

Таблиця 2. Елементи підтримки сектору загального забезпечення функціонування агросектору (GSS) у ЄС

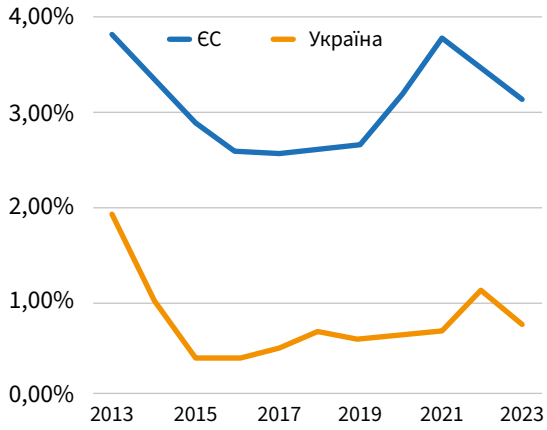
Елементи підтримки сектору загального забезпечення функціонування агросектору	**Опис**
Індикатор підтримки сектору загального забезпечення функціонування агросектору (GSSE)	Загальні бюджетні витрати на підтримку загального обслуговування, що надається сільському господарству
Системи сільськогосподарських знань та інновацій (AKIS)	
· Генерація аграрних знань	Інформаційна мережа сільськогосподарського бухгалтерського обліку (англ. - FADN, Farm Accountancy Data Network), включаючи витрати на вдосконалення систем сільськогосподарської статистики в Співтоваристві; управління загальними ресурсами, державним та приватним секторами; дослідження вдосконалених методів виробництва, безпечного для тварин; проєкти Горизонт (англ. Horizon); Витрати від країн-членів на дослідження та генерацію знань; Витрати на ціни та націнки європейських ферм;
· Трансфер знань в агросекторі	Професійне навчання; консультаційні та дорадчі послуги щодо ферм;
Інспекція та контроль	
· Безпека та інспектування агропродукції	Державні витрати на безпеку та інспектування агропродукції
· Інспекція та контроль за розповсюдженням шкідників та хвороб	Контроль транспортування тварин; державні витрати на інспекцію та контроль за розповсюдженням шкідників та хвороб; витрати на ветеринарні та фітосанітарні інспекції, як це встановлено різними правилами Співтовариства
· Вхідний контроль	Державні витрати на вхідний контроль
Розвиток і підтримка інфраструктури	
· Гідрологічна інфраструктура	Державні витрати на гідрологічну (іригаційну) інфраструктуру
· Складська, ринкова та інша фізична інфраструктура	Державні витрати на складську, ринкову та іншу фізичну інфраструктуру
· Інституційна інфраструктура	Маркетингова допомога групам виробників у найбільш віддалених регіонах; Витрати ЄС груп виробників; Підтримка фермерських кооперативів; Державні витрати на інституційну інфраструктуру; кадастрові послуги
· Реструктуризація сільського господарства	Достроковий вихід на пенсію; Державні витрати на реструктуризацію господарств; Реструктуризація та зміна стану виноградників
Маркетинг і просування на ринок	
· Колективні схеми переробки та збуту	Додавання вартості продукції сільського та лісового господарства; Державні витрати на колективні схеми переробки та збуту; операційні фонди для організацій виробників у секторі фруктів та овочів
· Просування агропродукції на ринку	Співпраця для розробки нових продуктів, процесів і технологій у сільському господарстві, харчовому секторі та в лісовому секторі; заходи з просування якості; допомога групам виробників для попереднього розпізнавання (фрукти та овочі); державні витрати на просування агропродукції; Просування вина на ринку
Вартість утримання продукції на державних складах	Державні витрати на утримання продукції на державних складах
Різне	Різні державні витрати

Джерело: OECD PSE Manual (2016)[54]

Рис. 9 і 10 кількісно визначають та демонструють дефіцит спроможності державних органів влади в аграрному секторі, який Україні доведеться усунути перед вступом до ЄС. Ці два графіки демонструють кардинальну різницю між ЄС та Україною щодо фінансування сільськогосподарських суспільних благ, тобто загальних допоміжних послуг. У відносному вираженні Україна витрачає набагато менше, ніж витрачає ЄС, на підтримку сектору загального забезпечення функціонування агросектору (GSS) як частки сільськогосподарського виробництва. Рис. 9 ілюструє різний відносний масштаб витрат на сектор загального забезпечення функціонування агросектору (GSS)

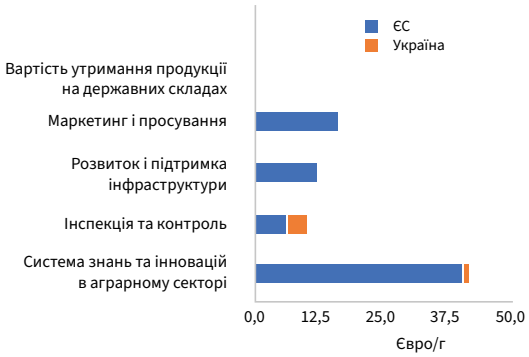
в Україні та ЄС як частки сільськогосподарського виробництва. У 2021 році, наприклад, видатки України на сектор загального забезпечення функціонування агросектору (GSS) становили лише 0,67% від відповідного сільськогосподарського виробництва, порівняно з 3,81% у ЄС. Загалом за останні 5 років (2018–2022) Україна витратила на цей сектор у 4,3 раза менше, ніж витратив ЄС. Ця різниця ще більше вражає, коли йдеться про витрати на гектар сільськогосподарських угідь. Наприклад, у довоєнному 2021 році ЄС витрачав 75 євро на гектар земель сільськогосподарського призначення проти мізерних 5,5 євро в Україні, тобто майже в 14 разів менше. Більш детальне порівняння демонструє особливо суттєву відмінність у підтримці сільськогосподарських знань та інновацій, тоді як існує також майже вдвічі більший розрив у витратах на інфраструктуру сільськогосподарської інспекції та контролю (безпеку харчових продуктів, систему захисту здоров'я тварин і рослин).

Рис. 9 Витрати на підтримку сектору загального забезпечення функціонування агросектору (GSS), як % від сільськогосподарського виробництва

Джерело: власна презентація з використанням даних OECD PSE

Рис. 10 Витрати на підтримку сектору загального забезпечення функціонування агросектору (GSS), в євро на га землі сільськогосподарського призначення

Джерело: власна презентація з використанням даних OECD PSE

У Таблиці 3 нижче наведені основні розрахунки з використанням показників витрат на гектар і показано, що поточний дефіцит фінансування в Україні становить приблизно **3,3 мільярда євро**. Це величезна сума порівняно з тим, що Україна витрачала раніше (близько 600 мільйонів євро на рік), тому необхідно визначити пріоритети. Імовірно, інфраструктура інтегрованої системи адміністративного контролю (IACS) та інспекція і контроль (безпека харчових продуктів та інфраструктура контролю за навколишнім середовищем) потребуватимуть першочергової уваги, що, разом із тим, потребуватиме додаткових **548 мільйонів євро** щорічного фінансування, що дорівнює поточному загальному фінансуванню аграрного сектору (виробників та підтримки загальних послуг) в Україні.

Таблиця 3. Оцінка дефіциту фінансування для органів державної влади/спроможності

	(a) GSSE ЄС, €/га (a)	GSSE України, €/га (б)	Дефіцит фінансування GSS України [c]=(a)-(b), €/га (c)	Дефіцит фінансування GSS України (= c*землі сільськогосподарського призначення), млн. €(d)
Система знань та інновацій в аграрному секторі	40.3	1.5	38.7	1,598.7
Інспекція та контроль	6.4	3.6	2.8	116.1
Розвиток і підтримка інфраструктури	12.0	0.1	11.8	489.1
Маркетинг і просування	16.2	0.0	16.2	670.9
Вартість утримання продукції на державних складах	0.1	0.0	0.1	4.5
Різне	0.1	0.2	0.0	0.0
Інфраструктура інтегрованої системи адміністративного контролю (IACS)				432.0
Усього				3,307.7

Джерело: власні розрахунки з використанням даних OECP (2023) для України та ЄС із використанням даних 2021 року як базових; Примітка: цифри на гектар у таблиці отримані як відповідний елемент GSSE щодо площі сільськогосподарських угідь для країни в Таблиці 1. Витрати інтегрованої системи адміністративного контролю (IACS) у стовпці (d) є множенням витрат на гектар у ЄС (10 євро/га) на площу сільськогосподарських угідь в Україні.

Висновки та рекомендації

Сільське господарство та продовольча система в цілому є одним із найбільш інтегрованих та регульованих секторів у ЄС. Україна повинна зуміти впровадити не лише адміністративно складну та фінансово вимогливу Спільну сільськогосподарську політику ЄС, але й інші масштабні правила регулювання ринків і стандарти в ЄС у сферах ведення сільського господарства, здоров'я тварин і рослин, безпеки харчових продуктів, навколишнього середовища та добробуту тварин – Acquis ЄС у сфері сільського господарства. Це потребуватиме значних додаткових державних інвестицій у компетентні органи державної влади та їхні спроможності і в загальну державну інфраструктуру для імплементації та забезпечення виконання сільськогосподарського законодавства ЄС в Україні.

В останньому звіті Європейської Комісії «Україна 2023» було зазначено, що Україна[55] знаходиться на **початковій стадії** підготовки до вступу в галузі сільського господарства й сільського розвитку та на стадії **середньої готовності** у сфері безпеки харчових продуктів, ветеринарії та фітосанітарної політики.[56] Це означає значний розрив інституційної спроможності між тим, що є в Україні зараз, і тим, що буде потрібно до моменту вступу України до ЄС. Найактуальніші рекомендації зосереджуються на посиленні адміністративної спроможності, створенні системи адміністрування та контролю, що вимагається Acquis у сфері сільського господарства ЄС. У цьому документі ми спробували кількісно визначити цей розрив у фінансовому плані, не заглиблюючись у детальний функціональний аналіз впровадження та контролю політики продовольчих систем ЄС або порівняння з Україною, роблячи висновки щодо існуючих прогалин та оцінюючи їхню вартість. Замість цього ми застосували спрощений економічний підхід, використовуючи добре налагоджену структуру методології OECD PSE та результати моніторингу аграрної політики в ЄС та Україні, доповнені окремим аналізом адміністративних витрат інтегрованої системи адміністративного контролю (IACS) – ключова система управління та контролю для адміністрування платежів Спільної аграрної політики (CAP). Основні результати:

- **Значний інституційний розрив**. Якби Україна завтра стала членом ЄС, її дефіцит адміністративної спроможності щодо фінансування аграрного сектору становив би близько **3 мільярдів євро** на рік. Цифра є приблизною, але вона показує приблизну оцінку масштабів майбутніх викликів. Вони включають у себе капітал, людські інвестиції та поточні витрати сільськогосподарських агенцій та установ.
- **Пріоритезація розвитку потенціалу**. Враховуючи величезний потенціал та інституційний дефіцит, а також поточні податкові труднощі військового часу, пріоритетом є створення інфраструктури інтегрованої системи адміністративного контролю (IACS) та інфраструктури безпеки харчових продуктів і контролю за навколишнім середовищем, що разом потребуватиме додаткових **548-ми мільйонів євро** щорічного фінансування та/або збільшення потужності. Це також складно, оскільки це дорівнює поточному загальному фінансуванню сільського господарства.

Кінцеві примітки

[1] Європейська Комісія (2024). Україна. Статус членства: країна-кандидат. (англ. European Commission (2024). Ukraine. Membership Status: candidate country. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/european-neighbourhood-policy/countries-region/ukraine_en.

[2] Зоря Сергій, Олег Нів'євський, Олександр Мулляр (2024). Пріоритети підтримки сільського господарства України в середньостроковій перспективі. Аналітичний документ Світового банку. (англ. Zorya, Sergiy, Oleg Nivievskyi, and Oleksandr Mulliar (2024). Priorities for Agricultural Support in Ukraine in the Medium Run. World Bank Policy Paper. https://documents1.worldbank.org/curated/en/099062524074615884/pdf/P1801981319afe091b8b71b33b7a901d4e.pdf; Nivievskyi, O. and R. Neyter (2024) – An Interim Assessment of the War-Induced Damages and Losses in Ukraine's Agriculture. Ukraine Analytical Digest #005. March 2024. DOI: 10.3929/ethz-b-000665476.

[3] Нів'євський і Нейтер (2024) (англ. Nivievskyi and Neyter (2024).

[4] Матвєєвс, О. та О. Ткачів (2023). Інвестуйте один – отримайте ще два: державні інвестиції залучають приватні інвестиції. Європейський журнал політичної економії (англ. Matvejevs, O. and O. Tkacevs (2023). Invest One – Get Two Extra: Public Investment Crowds in Private Investments. European Journal of Political Economy. 102384, https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2023.102384.

[5] OECD (2023). Політики щодо майбутнього сільського господарства та продовольства в Європейському Союзі, Огляди агропродовольчої політики ОЕСР, видавництво ОЕСР, Париж (англ. Policies for the Future of Farming and Food in the European Union, OECD Agriculture and Food Policy Reviews, OECD Publishing, Paris. https://doi.org/10.1787/32810cf6-en; О. Нів'євський, П. Яворський, О. Донченко (2021) Оцінка ролі дрібних фермерів і домогосподарств у сільському господарстві та сільській економіці та заходи підтримки їхнього сталого розвитку. Дослідження виконано на замовлення проєкту ЄС SAFPI. (англ. Nivievskyi O, P. Iavorskyi, and O. Donchenko (2021) Assessing the role of small farmers and households in agriculture and the rural economy and measures to support their sustainable development. A study commissioned by the EU SAFPI Project. https://doi.org/10.48550/arXiv.2307.11683; Європейська Комісія (2021). Огляд сільського господарства ЄС. FADN (англ. European Commission (2021). EU Farm Economics Overview. FADN 2018. https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2021-11/eu-farm-econ-overview-2018_en_0.pdf.

[6] Меттьюз, Алан, Джерун Кандел, Нель де Мюленаре та Полін Шельбек (2023). Політична економія трансформації харчової системи в Європейському Союзі. В: Політична економія трансформації продовольчої системи. Під редакцією: Даніель Резнік і Йохан Свіннен, Видавництво Оксфордського Університету (англ. Matthews, Alan, Jeroen Candel, Nel de Mûelenaere, and Pauline Scheelbeek (2023). The Political Economy of Food System Transformation in the European Union. In: The Political Economy of Food System Transformation. Edited by: Danielle Resnick and Johan Swinnen, Oxford University Press. DOI: 10.1093/oso/9780198882121.003.0013.

[7] €-Lex (2020, 23 квітня). Європейська зелена угода (англ. €-Lex (2020, April 23). European Green Deal. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:4438420.

[8] €-Lex (2021, 5 лютого). Стратегія «від ферми до виделки» для справедливої, здорової та екологічно чистої системи харчування (англ. €-Lex (2021, February 5). 'Farm to fork' strategy for a fair, healthy and environmentally friendly food system. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:4494870.

[9] €-Lex (2020, 14 вересня). Стратегія біорізноманіття ЄС до 2030 року (англ. €-Lex (2020, September 14). EU biodiversity strategy for 2030. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:4459196.

[10] OECP (2023b). Моніторинг та оцінка аграрної політики 2023: Адаптація сільського господарства до кліматичних змін, видавництво OECD, Париж (англ. OECD (2023b). Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2023: Adapting Agriculture to Climate Change, OECD Publishing, Paris. https://doi.org/10.1787/b14de474-en.

[11] Європейська Комісія (2024). Раціональне використання пестицидів (англ. European Commission (2024). Sustainable use of pesticides. https://food.ec.europa.eu/plants/pesticides/sustainable-use-pesticides_en.

[12] Європейська Комісія (nd). Законодавча база для стійких продовольчих систем (англ. European Commission (n.d.). Legislative framework for sustainable food systems. https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy/legislative-framework_en.

[13] Європейська Комісія (nd). Закон про відновлення природи (англ. European Commission (n.d.). Nature Restoration Law. https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/nature-restoration-law_en.

[14] Європейська Комісія (nd). Витрати САП (англ. European Commission (n.d.). CAP expenditure. https://agriculture.ec.europa.eu/data-and-analysis/financing/cap-expenditure_en.

[15] Тангерман, Стефан і Стефан фон Крамон-Таубадель (2013). Аграрна політика Європейського Союзу: огляд. Аналітична записка 1302. Університет Георга Августа Геттингена, Кафедра аграрної економіки та розвитку сільської місцевості (DARE), Геттинген (англ. Tangerman, Stephan and Stephan von Cramon-Taubadel (2013). Agricultural policy in the European Union: an Overview. Discussion paper 1302. Georg-August-Universität Göttingen, Department für Agrarökonomie und Rurale Entwicklung (DARE), Göttingen. https://www.econstor.eu/handle/10419/70909.

[16] У фінансовій структурі САП 2014-2022 було 13 SMR та 7 стандартів GAEC (англ. In the CAP 2014-2022 financial framework there were 13 SMRs and 7 GAEC standards.

[17] OECD (2023).

[18] Там же.

[19] Метьюз та ін. (2023) (англ. Matthews et al. (2023).

[20] Спрощене формулювання 10-ти цілей виглядає так: 1) забезпечити справедливий дохід для фермерів; 2) підвищити конкурентоспроможність; 3) покращити позиції фермерів у харчовому ланцюгу; 4) дії щодо зміни клімату; 5) турбота про довкілля; 6) збереження ландшафтів і біорізноманіття; 7) підтримка відтворення поколінь; 8) жваві сільські райони; 9) охорона якості харчових продуктів і здоров'я; 10) сприяння знанням та інноваціям. Європейська Комісія (nd). Ключові політичні цілі САП 2023-2027 (англ. The simplified formulation of the 10 objectives is as follows: 1) to ensure a fair income for farmers; 2) to increase competitiveness; 3) to improve the position of farmers in the food chain; 4) climate change action; 5) environmental care; 6) to preserve landscapes and biodiversity; 7) to support generational renewal; 8) vibrant rural areas; 9) to protect food and health quality; 10) fostering knowledge and innovation. European Commission (n.d.). Key policy objectives of the CAP 2023-2027. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultur-

al-policy/cap-overview/cap-2023-27/key-policy-objectives-cap-2023-27_en. Довший варіант 9-ти цілей доступний у статті 6 Постанови про стратегічні плани. €-Lex (2024, 1 січня). Постанова (ЄС) 2021/2115 Європейського парламенту та Ради від 2 грудня 2021 року (англ. A longer version of the 9 objectives is available in Article 6 of the Regulation on Strategic Plans. €-Lex (2024, January 1). Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021R2115. 10-та мета («сприяння знанням та інноваціям») не реалізована в цій Директиві. (англ. The 10th objective ('fostering knowledge and innovation') is not implemented in this Regulation.

[21] Європейська Комісія (2023, червень). Затверджено 23 стратегічні плани САП (2023–2027). (англ. European Commission (2023, June). Approved 23 CAP Strategic Plans (2023–2027). https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/7b3a0485-c335-4e1b-a53a-9fe3733ca48f_en?filename=approved-28-cap-strategic-plans-2023-27.pdf; Європейський Союз (2023). Картування та аналіз стратегічних планів САР (англ. European Union (2023). Mapping and analysis of CAP strategic plans. https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/80d12120-89bc-11ee-99ba-01aa75ed71a1/language-en.

[22] OECD (2023); EC (2023).

[23] Емерсон, Майкл (2022). Потенційний вплив вступу України на бюджет ЄС і важливість контрольних заходів. Аналітична записка. Міжнародний центр оборони та безпеки (англ. Emerson, Michael (2022). The Potential Impact of Ukrainian Accession on the EU's Budget – and the Importance of Control Valves. Policy Paper. International Centre for Defense and Security. https://cdn.ceps.eu/wp-content/uploads/2023/11/ICDS-Policy-Paper-Impact-of-Ukrainian-Accession-on-the-EU-Budget.pdf.

[24] Зоря та ін. (2024) (англ. Zorya et al. (2024).

[25] Європейська Комісія (nd). Витрати САП (англ. European Commission (n.d.). CAP expenditure).

[26] OECD (2023); Метьюз та ін. (2023). (англ. Matthews et al. (2023).

[27] OECD (2023).

[28] Директива про нітрати та Водна рамкова директива (РВД), Директива про обмеження національних викидів, Регламент про розподіл зусиль, Директиви щодо сталого використання пестицидів (SUR). (англ. Nitrates Directive and Water Framework Directive (WFD), National Emissions Ceiling Directive, Efforts Sharing Regulation, On Sustainable Use of Pesticides Directives (SUR).

[29] Гуйормард Х, Детанг Дессендре С., Дюпраз П. та ін. (2023). Як зелена архітектура Спільної аграрної політики на 2023–2027 роки могла бути більш екологічною. Ambio 52, 1327–1338 (2023). (англ. Guyomard, H., Détang-Dessendre, C., Dupraz, P. et al. (2023). How the Green Architecture of the 2023–2027 Common Agricultural Policy could have been greener. Ambio 52, 1327–1338 (2023). https://doi.org/10.1007/s13280-023-01861-0; Пе'єр, Г. та ін. (2022). Як європейська Спільна аграрна політика може допомогти зупинити втрату біорізноманіття? Рекомендації понад 300 експертів. Листи про збереження 15. (англ. Pe'er, G. et al. (2022). How can the European Common Agricultural Policy help halt biodiversity loss? Recommendations by over 300 experts. Conservation Letters 15. https://doi.org/10.1111/conl.12901.

[30] Гуйормард Х. та ін. (англ. Guyomard et al. (2023).

[31] Збільшення біорізноманіття є однією з цілей САП, яка має зробити суттєвий внесок у Стратегію ЄС із біорізноманіття та цілі щодо біорізноманіття. Важливим елементом для збереження біорізноманіття є концепція Натура 2000. Європейська Комісія (nd). Збільшення сільськогосподарського біорізноманіття. (англ. Enhanced biodiversity is one of the CAP objectives that is supposed to make a strong contribution to the EU Biodiversity Strategy and biodiversity targets. An important element for biodiversity preservation is the Natura 2000 framework. European Commission (n.d.). Enhancing agricultural biodiversity. https://agriculture.ec.europa.eu/sustainability/environmental-sustainability/biodiversity_en.

[32] Гуйормард Х. та ін. (англ. Guyomard et al. (2023).

[33] Там же.

[34] Пе'єр, Г. та ін. (англ. Pe'er et al. (2022).

[35] OECD (2023b).

[36] Там же.

[37] Там же.

[38] Тангерман та ін. (англ. Tangerman et al. (2013).

[39] Європейська Комісія (n.d.). Платіжні агентства САП. (англ. European Commission (n.d.). CAP paying agencies. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-paying-agencies_en.

[40] Статті 83 (1) і (6)d (iii) Постанови (ЄС) 2021/2116 від 2 грудня 2021 року про фінансування, управління та моніторинг спільної аграрної політики. (англ. Articles 83 (1) and (6)d (iii) of Regulation (EU) 2021/2116 of 2 December 2021 on the financing, management and monitoring of the common agricultural policy.

[41] €-Lex (2023, 13 січня). Сільське господарство в ЄС – правила фінансування, управління та моніторингу. (англ. €-Lex (2023, January 13). Agriculture in the EU – financing, managing and monitoring rules. https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/agriculture-in-the-eu-financing-managing-and-monitoring-rules.html?fromSummary=03.

[42] Європейська Комісія (nd). Платіжні агентства САП. (англ. European Commission (n.d.). CAP paying agencies. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-paying-agencies_en.

[43] Ecorys (2019). Аналіз адміністративного навантаження, що виникає внаслідок САП. Підсумковий звіт. Дослідження на замовлення Європейського Союзу. (англ. Ecorys (2019). Analysis of Administrative Burden Arising from the CAP. Final Report. Study commissioned by the European Union. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cmef/regulation-and-simplification/analysis-administrative-burden-arising-common-agricultural-policy_en.

[44] Там же.

[45] Ферманн Барбара та Регіна Граєвські (2012). Наскільки дорого коштує впровадження Програм розвитку сільських територій? Європейський огляд економіки сільського господарства Том 40 (4) (2013) с. 541–572 (англ. Fährmann, Barbara and Regina Grajewski (2012). How expensive is the implementation of Rural Development Programmes? European Review of Agricultural Economics Vol 40 (4) (2013) pp. 541–572. DOI:10.1093/erae/jbs045.

[46] Емерсон (англ. Emerson (2020).

[47] Європейська Комісія (nd). Офіційний контроль і правозастосування. (англ. European Commission (n.d.). Official controls and enforcement. https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/official-controls-and-enforcement_en.

[48] Системи контролю за здоров'ям тварин, харчовими продуктами тваринного походження, кормами та харчуванням тварин, TSE та побічними продуктами тваринного походження, ветеринарними лікарськими засобами та відходами, харчовими продуктами та харчовою гігієною та ГМО, імпортом харчових продуктів та рослинного походження, засобами захисту рослин та відходами, добробутом тварин, здоров'ям рослин і маркуванням якості (DG SANTE, 2017). (англ. Control systems for: animal health, food of animal origin, feedstuffs and animal nutrition, TSE and animal-by-products, veterinary medicinal products and residues, foodstuffs and food hygiene and GMOs, imports of food and plant origin, plant protection products and residues, animal welfare, plant health, and quality labeling (DG SANTE, 2017).

[49] Європейська Комісія (ЄК, 2023). Звіт Комісії Європейському парламенту та Раді. Резюме стратегічних планів САП на 2023–2027 рр.: спільні зусилля та колективні амбіції. (англ. European Commission (EC, 2023). Report from the Commission to the European Parliament and the Council. Summary of CAP Strategic Plans for 2023-2027: joint effort and collective ambition. https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/6b1c933f-84ef-4b45-9171-debb88f1f757_en?filename=com-2023-707-report_en.pdf.

[50] DG SANTE (2017): Румунія: профіль країни. Організація офіційного контролю. (англ. DG SANTE (2017): Romania: Country Profile. Organization of Official Controls. https://ec.europa.eu/food/audits-analysis/country/profile/details/RO.

[51] DG SANTE (2023). Польща: профіль країни. Організація офіційного контролю (англ. DG SANTE (2023). Poland: Country Profile. Organization of Official Controls. https://ec.europa.eu/food/audits-analysis/country/profile/details/PL.

[52] Див., наприклад, Ecorys (2019).

[53] OECD (2023). Моніторинг та оцінка аграрної політики. (англ. Agricultural policy monitoring and evaluation. https://www.oecd.org/agriculture/topics/agricultural-policy-monitoring-and-evaluation/.

[54] OECD (2016). Програма PSE (англ. The PSE Manual http://www.oecd.org/agriculture/topics/agricultural-policy-monitoring-and-evaluation/documents/producer-support-estimates-manual.pdf.

[55] Європейська Комісія (2023, 8 листопада). Звіт України 2023 (англ. European Commission (2023, November 8). Ukraine Report 2023. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2023_en.

[56] ЄК використовує порядкову шкалу оцінки рівня готовності: рання стадія; певний рівень підготовки; середньої готовності; хороший рівень підготовки; і добре розвинений. (англ. The EC uses an ordinal scale to assess the level of readiness: early stage; some level of preparation; moderately prepared; good level of preparation; and well advanced.

Про автора

Олег Нів'євський – доцент та декан Факультету магістерських економічних студій університету «Київська школа економіки», має понад 18 років міжнародного досвіду з прикладних досліджень ринків агропродовольчої продукції, факторів виробництва та ланцюгів створення вартості, розвитку сільських територій, а також економіки транспорту. Його дослідницькі інтереси також охоплюють просторову економіку, економетрику, аналіз ефективності та продуктивності.

Олег Нів'євський отримав ступінь доктора філософії в галузі аграрної економіки та прикладної статистики в Геттінгенському університеті (Німеччина, 2010) та ступінь магістра з економіки в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» (Україна, 2004), також має диплом за фахом фізика Національного Кам'янець-Подільського університету (Україна, 2001).

Подяка

Автор хотів би подякувати професору Себастьяну Лакнеру за його дуже корисні та важливі коментарі та пропозиції щодо попереднього варіанту статті.

Інститут європейської політики (нім. – IEP, Institut für Europäische Politik) та Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) вдячні відділу планування політики Федерального міністерства закордонних справ Німеччини за те, що цей дослідницький проєкт став можливим.

Про проект

Ця аналітична стаття була написана в рамках проєкту «Українські перспективи». Мета проєкту – отримання нових знань про поточний розвиток, секторальне узгодження процедур із нормами ЄС та процес реконструкції в Україні, що буде сприяти зовнішній політиці Німеччини щодо України в довгостроковій перспективі. «Українські перспективи» створюють платформу для обміну фахівцями, посилюють голос України в політичних дискусіях у Німеччині та сприяють розвитку нового партнерства між українськими та німецькими аналітичними центрами.

Auswärtiges Amt

Про видавців

Інститут європейської політики (нім. - IEP, Institut für Europäische Politik) – із 1959 року Інститут європейської політики (IEP) активно працює у сфері європейської інтеграції як некомерційна організація. Це один із провідних дослідницьких інститутів Німеччини з питань зовнішньої та європейської політики. Інститут європейської політики (IEP) працює на перетині науки, політики, управління та громадянської освіти. З 2015 року Інститут європейської політики (IEP) інтенсивно працює над Україною та Східним партнерством та впроваджує проєкти з партнерами для зміцнення громадянського суспільства на місцях.

Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) був заснований у 1999 році високопоставленими українськими політиками та Німецькою консультативною групою з питань економічних реформ в Україні. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) працює у сферах макроекономіки, бізнес-клімату, розвитку малого та середнього бізнесу (МСП), зовнішньої торгівлі, фінансових ринків, а також регіонального та галузевого розвитку. З 2010 року євроінтеграція України також є актуальним напрямком досліджень. У 2019 році Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) було обрано одним зі стратегічних партнерів ЄС для підтримки громадянського суспільства в Україні.

Переклад з англійської: Ольга Чизмар
Літературний редактор: Аліна Пастухова
Верстка: Дмитро Мокрий-Вороновський
Фото: Copyright ©Vatavin88/395065580/depositphotos.com

Берлін/Київ 2024

© Інститут європейської політики, 2024
вул. Бундезалле 23
10717 Берлін
+49 (0)30 8891340
info@iep-berlin.de
www.iep-berlin.de

© Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2024
вул. Рейтарська 8/5-А,
01054 Київ
+38 (044) 278-63-42
institute@ier.kyiv.ua
www.ier.com.ua

iep Institut für Europäische Politik

ІЕД

Усі права захищені.